

ANTISEMITUL CIPRIAN PORUMBESCU

Intre compozițiile ușoare ale lui Ciprian Porumbescu,—între *allotrile* lui muzicale (ca să facem uz de-un cuvânt al lui), se află și: *Cupletul Dornei*¹, *cuvinte și muzică de C. Porumbescu*, așa glăsuește manuscrisul original din *Muzeul Porumbescu*.

Următorul deci:

Cupletul Dornei

*Cum sè-apropie luna Mai
Cu toții se pornesc:
Tată, mamă, fată—hai
La Dorna se pornesc.
Aici se spală de nevol,
Se scaldă 'n burcut oi-oi-oi!...
Căci la Dorna-i de trăit,
Toți domnii îs Don-Juani,
Cu iarmurcă și perciuni,
Cu pantofle² și caftani*

*Golembiowski*³

16 Iulie 878

Scris în 3 Septembrie

1. Menționat, bibliograficește, prima dată abia de Constantin Morariu în broșura *Ciprian Porumbescu*, 1926, 14—sub rubrica (*compozițiuni*) corale, când în realitate, manuscrisul păstrat ne prezintă numai 1 singură voce cu acompaniament de pian. Cu totul arbitrar, Mihail Gr. Poslușnicu în *Ciprian Porumbescu, Vieța și opera sa musicală* 1926, compartimentează această piesă între *Românțe, creațiuni patetice și anacreontice*.

2. Bucovinismul *pantofle* (= pantofi), după germanul *Pantoffel*.

3. Pentru numele primordial (polonez: *Golembiowski*) al familiei *Porumbescu* cf. nota noastră în „Cetatea Moldovei“ 1943.

Înțelegem așadar că piesa datează din 16 Iulie 1877—din care o excursie la Vatra-Dornei (cea notoriu arhi-invadată de sezoniști semitici)—scrisă fiind abia în 3 Septembrie 1878. Și era prea firesc lucru ca, în șarjele sale umoristice, istețul Ciprian P. să-i ia în furculița satirei sale și pe Evrei.

Ba mai mult, ca de obicei protagoniștii scrisului românesc (Kogălniceanu, Alecsandri, Eminescu, Creangă, A. C. Cuza), C. Porumbescu a fost, nu numai un șfichiuitor umoristic al acelei plăgi omenеști, ci, cum înțelegem din fragmentul carnetului său dela 1879, publicat dăunăzi¹, Porumbescu a fost un vibrant antisemit.

Altădată, într'un carnet² al său din 1881. Porumbescu notează unele ca acestea :

Sontag 20 Februar 1881. Ich fahre mit Marika³ u. Prunkul vom Hause⁴ aus, trete in Strojestie ein, lasse sie dort u. fahre allein nach Kostina, bleibe daselbst bis zum Nachtzug, worauf ich meine Reise nach Wien antrete.

Ich fuhr miserabel in einem Coupé voll Juden, darunter der Bräuer aus Solka. In Czernowitz stiegen andere Leute ein, darunter ein junger Bilderagent aus Wien, ein echtes Wiener Blut u. ein sehr liebes blauängiges Mägdlein die bis Lemberg fuhr—eine gewisse Marie die in der Grodecka ulica zu wohnen vorgab. Die Reise bis Lemberg wurde mir, bei dem mit ekelhaften Juden überfüllten Waggen, durch dieses Mädchen,—das trotz ihrer Schüchternheit u. Sprödigkeit sehr lieb that—und durch einen Feldwebel Diakonowicz aus Werencsanka, der ebenfalls nach Lemberg fuhr, angenehm gemacht. Besagter Diakonowicz fand sich veranlasst—da ich ihm anrieth nach vollendeter Dienstzeit zum Grundbuch zu gehen,—mir einen schönen türkischen Fez zum Andenken zu präsentiren⁵, den ich auch mit gebührender Rührung annahm.

Ich war froh, in Lemberg angekommen, aussteigen zu können, um endlich aus der verflixten Saujudengesellschaft zu kommen.

1. In „Cetatea Moldovei“ 1943.

2. Iarăși, fragment transmis nouă.

3. Soră-sa Mărioara, Marica.

4. Deci dela Stupca.

5. Documentară pentru atotcuceritoarea jovialitate a Omului C. Porumbescu e și această spontană încununare a ei cu dania unui fes turcesc (adus, poate, tocmai din campania dela Bosnia).

TRADUCEREA

Duminecă 20 Faur 1881. — Pornesc de acasă cu Marica și Prunkul, descind la Stroești, o las (pe Marica) acolo și plec singur la Costâna, rămân aici pân' la trenul de noapte și-mi încep călătoria la Viena.

Am călătorit infam, într'un compartiment plin de Jidani, între care și berarul dela Solca. La Cernăuți se mai urcară alți inși; printre ei un tânăr agent-iconar din Viena, veritabil sânge vienez și o foarte drăguță fetiță cu ochi azurii, care pleca la Lemberg; o anumită Marie, care cică domiciliază în ulița Grodețca. Drumul pân' la Leov, în vagonul îmbâcsit de abjecții Jidani, îmi fu plăcut doar prin această fetișcană — care, cu toată sfiala și rezerva ei, se comporta atât de drăguț, și prin plutonierul major Diaconovici din Verenceanca, și dânsul în drum spre Lemberg. Pentrucă-l sfătuii ca, după terminarea stagiului, să între la cartea funduară, pomenitul Diaconovici se simți dator să-mi prezinte, ca amintire, un frumos fes turcesc, pe care-l și primii cu convenita emoție.

Ajuns la Lemberg, fui bucuros să cobor și să scap de harhătul parșivului jidănăret.

+ + +

Și iat-o deci varianta porumbescă pentru cealalt plastic oțărât desgust :

*Din Boian la Vatra-Dornii
Ne-a umplut omida cornii...*

LECA MORARIU